

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av
bedömning och betygssättning vid den
kommunala gymnasieskolan Karlfeldtgymnasiet
i Avesta kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Karlfeldtgymnasiet

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan under hösten 2013¹. Granskningen vid Karlfeldtgymnasiet i Avesta kommun ingår i detta projekt.

Karlfeldtgymnasiet besöktes den 3–5 september år 2013. Ansvariga inspektörer var undervisningsråden Lotta Hedén och Ingrid Åsgård. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan genomförs i totalt 14 kommunala skolor och 9 fristående skolor. Dessa har valts bland skolor som ingår i omrättningssomgång fyra (Skolinspektionens omrättning av nationella prov gjordes 2012 för fjärde gången som en del av ett regeringsuppdrag). De 32 grundskolor och 14 gymnasieskolor med störst avvikelse mellan nationella prov och betyg i något av ämnena svenska, engelska eller matematik har utgjort ett första urval. Bland dessa har sedan de 16 grundskolor och 7 gymnasieskolor valts som har störst avvikelse i omrättningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda verksamhetsrapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

¹ För information om Skolinspektionens kvalitetsgranskningar, se www.skolinspektionen.se

Bakgrundsuppgifter om Karlfeldtgymnasiet

Allmänt om skolan

Karlfeldtgymnasiet är en gymnasieskola med cirka 730 elever fördelade på 12 nationella program, introduktionsprogram och gymnasiesärskola. Skolan är centralt belägen i Avesta kommun.

Skolan leds av två rektorer som var och en har ansvar för ett antal av skolans program. Det finns även en utvecklingsledare som har det operativa ansvaret för introduktionsprogrammen och gymnasiesärskolan. En av rektorerna är också gymnasiechef. Varje program har en programutvecklingsledare som bland annat har ansvar för att leda respektive programs utvecklings- och utvärderingsarbete. I flera ämnen, exempelvis engelska, matematik och svenska finns också ämnesansvariga utsedda som bland annat kallar till möten i ämnesgrupperna några gånger per termin.

Betygsstatistik

Enligt skolans lokala betygsstatistik för vårterminen 2013 nådde 94 procent av eleverna kunskapskraven i kurserna Engelska 5 och Matematik 1a eller 1b och 95 procent nådde kunskapskraven i Svenska 1. För kursen Matematik 1c som lästes av eleverna höstterminen 2012 var det 92 procent av eleverna som nådde kunskapskraven.

Statistik som belyser motsvarande resultat på nationell nivå saknas.

Jämförelse betyg – nationella kursprov

Enligt skolans sammanställning av resultat på nationella prov för aktuella kurser vårterminen 2013 nådde 94 procent av eleverna ett godkänt provresultat i Engelska 5, 90 procent i Matematik 1a och 1b och 97 procent i Svenska 1 alternativt Svenska som andraspråk 1. För kursen Matematik 1c var det 87 procent av eleverna som nådde ett godkänt provresultat höstterminen 2012.

Kursprov/Termin	Ht 2012				Vt 2012			
	Karlafeldtgymnasiet		Riket		Karlafeldtgymnasiet		Riket	
	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö
Engelska 5		5,9	17,8	8,0	5,8	19,6	10,4	15,2
Engelska A			2,9	1,5			6,4	11,0
Matematik 1a			3,4	21,2		67,7	1,2	44,3
Matematik 1b			4,3	19,7		92,7	0,9	38,1
Matematik 1c			2,2	11,9			1,4	23,7
Matematik A			-	31,0		41,7	1,0	28,7
Svenska 1/Svenska som andraspråk 1			12,1	21,8	13,2	25,5	13,1	20,7

Andel elever med lägre respektive högre kursbetyg i förhållande till resultat på nationella kursprov vid Karlafeldtgymnasiet i jämförelse med motsvarande andelar i riket. (Källa: Skolverket)

Offentlig statistik över relationen mellan elevernas resultat på nationella kursprov och deras kursbetyg vårterminen 2012 visar att för kursen Engelska 5 var det 75 procent av eleverna som fick samma betyg på det nationella provet och på kursen. 6 procent fick ett lägre kursbetyg jämfört med provbetyget, medan 20 procent fick ett högre kursbetyg. I matematikkursen 1a fick 32 procent av eleverna samma betyg på såväl nationellt prov som kursbetyg medan 68 procent fick ett högre kursbetyg. I matematikkursen 1b fick 7 procent av eleverna samma betyg på det nationella provet som på kursen medan 93 procent fick ett högre kursbetyg. I kursen Svenska 1 fick 61 procent av eleverna samma betyg på det nationella provet som kursbetyg. 13 procent fick lägre kursbetyg jämfört med provbetyget, medan 26 procent fick ett högre kursbetyg.

Jämförelse skolans rättning av nationella kursprov och Skolinspektionens omrättning

Karlafeldtgymnasiet har ingått i det urval skolor där Skolinspektionen omrättat nationella kursprov. I Karlafeldtgymnasiets fall är det nationella kursprov i matematikkurserna 1a och 1b som omrättats. Omrättningsresultat i relation till den ursprungliga rättningen redovisas på delprovsnivå. För att ta del av Skolinspektionens omrättning se: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Central-rattning-av-nationella-prov>

För mer information om Skolinspektionens omrättning, se slutet av denna rapport.

Resultat

1. Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?

1.1 Använder läraren kontinuerligt formativ bedömning² för att stärka elevernas kunskapsutveckling?

Här undersöks om lärarna informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Vidare undersöks om lärarna planerar för och genomför kontinuerliga bedömningar av elevernas kunskaper. Om lärarna samtalar med eleverna kring deras kunskapsutveckling och hur de kan påverka sin kunskapsutveckling undersöks också.

I skollag och läroplan finns bestämmelser om hur eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om elevens kunskapsutveckling. Bestämmelserna anger det minimum av tillfällen då eleverna ska ges information.

Av Skolverkets allmänna råd framgår att läraren för egen del redan i planeringen av undervisningen bör identifiera vilka delar av kunskapskraven som bedömningen ska utgå från i det aktuella ämnesområdet och avgöra hur eleverna ska få visa sina kunskaper. Lärarna bör också kontinuerligt ge återkoppling på elevernas arbete och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare.

Av forskning och erfarenhet framgår bland annat att eleverna behöver förstå syftet med undervisningen, känna sig delaktiga i syftet och hur bedömningar görs. Det är gynnsamt att på olika sätt göra eleverna förtrogna med bedömningspraxis genom att låta eleverna bedöma egna och andras arbete. Att eleverna bedömer egna och andras arbeten kan också bidra till att eleverna blir mer förtrogna med hur uppgifter kan lösas med olika kvalitet.

Allmänt

Av intervjuer med elever framkommer att de i samtliga ämnen "får ut" de nationella kunskapskraven som finns för varje kurs vid kursstart, antingen på papper eller digitalt via skolans konferenssystem. Enligt eleverna skiljer det sig mellan lärarna hur mycket ytterligare information de får om hur de kan arbeta vidare och vad som krävs i förhållande till kunskapskraven. Enligt eleverna

² "En bedömningsprocess som kännetecknas av att målen för undervisningen tydliggörs, att information söks om var eleven befinner sig i förhållande till målen och att återkoppling ges som talar om hur eleven ska komma vidare mot målen." Skolverkets stödmaterial 2011 "Kunskapsbedömning i skolan", sid 16.

finns det lärare som nöjer sig med den initiala informationen medan andra kontinuerligt under kursens gång kopplar och tydliggör både centralt innehåll och kunskapskrav i varje nytt arbetsområde.

Enligt intervjuade elever finns det också en variation i hur tydliga lärarna är med vad det är som bedöms under kursens gång. Vissa lärare uppfattas göra sina bedömningar i stort sett bara på prov med andra lärare bedömer *"allt som man gjort"*. Eleverna menar att det varierar från lärare till lärare hur stor tydligheten är kring vad det är som bedöms och vid vilka lektionstillfällen eller moment som bedömning sker.

Vissa lärare vinnlägger sig om att ge eleverna tydlig återkoppling på vad de gjort bra och vad som kan förbättras i både muntlig och skriftlig form. Men intervjuade elever vittnar också om att de under kursens gång inte har givits någon annan återkoppling än betyg på gjorda prov och utifrån dessa själva får sluta sig till hur de ligger till.

Flertalet intervjuade elever är eniga om att lärarna borde vara bättre på att förklara hur de ligger till betygsmässigt. *"Jag tror att lärarna lägger ihop alla resultat och sen drar ett snitt, så har jag fattat att de gör"* säger en elev. Hon fortsätter, *"de [lärarna] borde bli bättre på att se den enskilda eleven och ge feedback, det skulle gå att göra under lektionstid"*. En annan elev säger, *"det finns lärare som säger att man utvecklas under kursens gång"*. *"I matte har du dina kapitel som ska klaras av. I svenska och engelska handlar det nog mer om vad man kan mot slutet"*, säger en tredje elev. I lärarintervjuer framkommer exempel på hur lärare arbetar med formativ bedömning under kursernas gång. Flera lärare påpekar dock att tidsbrist och korta kurser gör att de inte kan ge återkoppling till eleverna så ofta och i så stor utsträckning som de skulle vilja. Ofta är det den muntliga återkopplingen som får stryka på foten. Några av de intervjuade lärarna ger också exempel på att de ändrar sin undervisning eller ger eleverna chans att göra om en uppgift när de märker att undervisningen inte givit eleverna förutsättningar att lösa föregiven uppgift på bästa sätt.

Enligt skolledningen har man tidigare, dock inte i den senaste omgången av medarbetarsamtal, haft formativ bedömning som en punkt att diskutera. Det finns dock inga uttalade krav på hur eller i vilken utsträckning lärarna ska arbeta, varken med formativ bedömning för att driva elevernas kunskapsutveckling framåt eller för att eleverna ska förstå grunderna för bedömning och betygssättning.

Flera intervjuade elever är kritiska till att de i utvecklingssamtalen bara får återkoppling i form av ett bokstavsbedömning, från vissa lärare, exempelvis ett E och en kommentar såsom *"Fortsätt jobba på som du gör"*. *"Varför skulle man bara vilja jobba på som man gör, när man bara ligger på ett E, man vill ju få ett bättre betyg"*, säger en elev. Enligt några intervjuade elever kan den enda kommentaren från läraren vara *"sköter sig på lektionerna"*. I detta sammanhang anser flera elever att lärarna lägger ett alltför stort ansvar på att eleven själv ska ta ansvar för sin kunskapsutveckling. En elev uppger, *"lärarna säger att det här är en frivillig skolform och om du inte vill satsa, så är det ditt ansvar"*, ett exempel på uttalande som, samtliga elever under gruppintervjun håller med om. Av intervjuer med både elever och lärare framkommer också att olika program använder olika mallar och underlag inför utvecklingssamtalen. En del mallar ska fyllas i digitalt medan andra program vill att omdömen från undervisande lärare e-postas till respektive mentor. Andra mallar är, enligt lärarna, i tabellform där det finns mycket begränsat utrymme att ge kommentarer om elevernas kunskapsutveckling. Det förekommer också handskrivna omdömen som går till elevens mentor. Enligt intervjuade lärare finns inget system för att spara omdömena till nästa utvecklingssamtal. Flera lärare ger uttryck för att det vore bra om det fanns gemensamma rutiner och en funktionell, skolgemensam mall. Skolledningen uttrycker ett stort förtroende för lärarna och deras kompetens vilket även bekräftas av flera lärare som menar att rektorerna har stor tilltro till deras kompetens som pedagoger, däribland förmågan att bedöma och betyg-sätta eleverna utifrån författningarnas krav.

Engelska

Vissa intervjuade elever beskriver en tydligt strukturerad återkoppling på sina arbeten vilken de tycker driver deras kunskapsutveckling framåt. En elev beskriver hur en lärare i engelska förklarar vad de olika värdeorden i kunskapskraven innebär, vad eleven ifråga uppnått, vad eleven bör tänka på till nästa gång och vad som bör förbättras. En annan elev som haft en annan engelsklärare säger att den återkoppling som gavs var resultat på provet och att hon inte fick veta vad hon skulle kunna bli bättre på. Samma elev säger också att inga instruktioner gavs hur eleverna skulle bete sig på lektionerna för att få ett högre betyg eller vad det var som läraren bedömde under lektionstid.

Matematik

I flertalet elevintervjuer framkommer att eleverna upplever att bedömningen i matematik skiljer sig från bedömningen i andra ämnen. Olika matematiska områden, ur kursplanernas centrala innehåll, är det som ska klaras av och bedömas, enligt eleverna. De övergripande förmågor som beskrivs i syftestexten för ämnet och som återkommer i kunskapskraven, är inte det som eleverna uppfattar som utgångspunkt vid betygssättningen. Antal poäng på prov är det som räknas, menar många elever.

"Det finns olikheter mellan lärarna" säger en matematiklärare, "en del sätter inga betygsgränser för eleverna under ett helt läsår medan andra gör det. Det finns inte skrivet nånstans hur det ska göras. Därför kommer vi aldrig att få någon total sam-syn." En annan matematiklärare säger, "mycket i matte är rätt och fel men vägen dit är varierande, jag visar på bra lösningar och såna som är ofullständiga. Eleverna förstår oftast vad som gör den ena lösningen bättre än den andra och då förstår de att de behöver vara tydligare nästa gång."

Svenska

Flertalet intervjuade elever vittnar om att de får en god återkoppling på sina arbeten i svenska även om några elever beskriver en överbetoning av skriftlig återkoppling på skriftliga arbeten och inte så ofta muntliga kommentarer av läraren. *"Hon har väl inte tid"*, konstaterar en elev. En svensklärare ger som exempel att hon ofta diskuterar elevers kunskapsutveckling på tu man hand, om eleverna sökt upp henne eller om hon bedömer att de underpresterar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna inte i tillräckligt hög grad informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Alla lärare genomför inte heller kontinuerliga bedömningar av elevernas kunskaper. Granskningen har visat att det i Karlfeldtgymnasiet finns en alltför stor variation i hur hög grad lärarna förklarar för eleverna hur och på vilka grunder de blir bedömda. Utsagor från både elever och lärare tyder på att det finns en variation mellan såväl program, ämnen men även mellan lärare inom samma ämne.

Skolinspektionen vill i detta sammanhang understryka vikten av att lärarna är tydliga med när en bedömning är formativ och när den är summativ. Att ge eleverna möjlighet att utveckla och pröva sina nyvunna kunskaper innan de bedöms på dem, är ett angeläget utvecklingsområde.

1.2 Är kunskapskraven styrande för lärarens bedömning?

Här undersöks hur läraren/skolan arbetar för att lärarens bedömning och betygssättning ska uttrycka i vad mån den enskilde eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns i engelska, matematik respektive svenska och tar utgångspunkt i de ämnesspecifika kunskapskrav som finns för olika betygssteg. Här undersöks också om lärarna samverkar och sambedömer elevarbeten för att öka följsamheten till kunskapskraven och därmed likvärdigheten i bedömning och betygssättning.

Av läroplanen framgår att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven. I skollagen finns bestämmelser om att betyg ska sättas på varje avslutad kurs i gymnasieskolan.

Av forskning och erfarenhet framkommer att samverkan mellan lärare och att lärare sambedömer elevers arbeten förbättrar förutsättningarna för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig.

Allmänt

Av intervjuer framkommer att lärarna har beretts tid för att diskutera bedömning och betygssättning i Gy 11. Enligt skolledningen har majoriteten av studiedagarna de senaste åren ägnats åt detta. Lärarna bekräftar detta men någon menar också att inte alla lärare *"drar åt samma håll"* och vissa intervjuade lärare menar att det finns variationer i vilken kunskapssyn lärarna har.

En del lärare beskriver hur de använder bedömningsmatriser där de kopplar specifika kunskapskrav i kursplanerna till ett visst arbetsområde och förväntade prestationer. I vissa ämnesgrupper, exempelvis i svenska, diskuteras bedömningar och kunskapskrav kontinuerligt, enligt lärarna som undervisar i ämnet.

När det gäller sambedömning av bland annat nationella prov ges exempel på hur detta görs strukturerat, i synnerhet i ämnet svenska. Men det framkommer också att inte alla lärare i engelsk- och svenskgrupperna deltar i dessa sambedömningar. I andra ämnen tyder intervjuade lärares utsagor på att det finns en stor variation, en del lärare sambedömer, andra inte. I en del mindre ämnen finns det bara en undervisande lärare som då saknar möjlighet till sambedömning. Enligt skolledningen finns det ett samarbete med Martin Koch-gymnasiet i Hedemora kommun, bland annat när det gäller bedömning och betygssättning, men enligt intervjuade lärare har den samverkan hittills inte handlat om bedömning och betygssättning utan snarare varit ett utbyte av idéer och projekt. Vissa program, exempelvis bygg- och anläggningsprogrammet, har en samver-

kan i länet. Enligt skolledningen är det viktigt att det förekommer diskussioner om bedömning inom ämnena vilket de också säger att det gör. Detta motsägs dock delvis av intervjuade lärare i engelska och svenska som anger att inte alla lärare i dessa ämnen deltar i sådana diskussioner. En av lärarna i engelska anger att hon valt att stå utanför samarbetet i engelska med gemensamma prov eftersom hon anser att *"det var bara en mikroskopisk del av kunskapskraven som var med på proven"*. En lärare anser också att skolans största utvecklingsområde är att få till stånd mer och fler pedagogiska diskussioner kring bedömning och samrättning.

Intervjuade elever ger uttryck för att de tror att lärarna sätter betyg utifrån kunskapskraven och uttrycker också en förståelse för att det inte kan vara en lätt uppgift att bedöma olika elevprestationer och någon elev säger, *"det där med kvaliteter är så otydligt"*. Det finns dock en tendens som framkommer i vissa elevintervjuer, att alla arbeten och uppgifter måste ha lämnats in för att ett betyg ska kunna ges. Flera elever ger exempel på en kurs där de fått ett lägre betyg för att de inte lämnat in en uppgift. En elev säger, *"X är lite lat som jag, Y (läraren) vet att han kan men han måste lära sig att lämna in"*. En elev ger exempel på hur hon fick lämna in flera uppgifter i klump för att kunna få ett betyg. Hon uttrycker dels tvivel om huruvida läraren verkligen bedömde alla dessa uppgifter och hon uttrycker också en frustration över att hon då inte gavs någon chans till formativ bedömning för att kunna utföra nästa uppgift på ett bättre sätt. Det finns även utsagor från elever och lärare som tyder på att kunskapskrav kvantifieras exempelvis i form av en slutpoäng på prov där flera förmågor testas samtidigt. Det är i dessa fall inte tydligt för eleverna vilken eller vilka förmågor som bedöms i olika uppgifter eller vilken förmåga det är i den uppgift som inte lämnats in som läraren bedömer. Flera intervjuade elever vittnar även om att det finns lärare i vissa ämnen som har sagt, *"det är omöjligt att få ett A, då måste du kunna lika mycket som jag"*.

Engelska

Som nämnts ovan är det, enligt intervjuade lärare, inte samstämmigt i engelsklärargruppen hur bedömning och betygssättning ska gå till. En önskan framkommer om gemensamma rutiner och diskussioner om nivåerna i progressionen i kunskapskraven. En gemensam bank med elevarbeten av olika kvalitet, för att kunna säkerställa en mer likvärdig betygssättning, ses av intervjuad engelsklärare, som angeläget.

Intervjuade elever är nöjda med bedömningen i engelska. *"På inlämningsuppgifter till exempel får man kommentarer på vad man ska tänka på. Man kan också få beröm för något som var bra"*, säger en elev.

Matematik

Enligt intervjuade matematiklärare görs gemensamma prov med de lärare som har samma kurser. De beskriver också hur de försöker förklara de fetstilta värdeorden i kunskapskraven för eleverna men ger även uttryck för en farhåga att tolkningsutrymmet för lärarna är stort och att detta äventyrar likvärdigheten i bedömningarna. En lärare säger att rättningsmallen för det nationella proven ibland är *"våldigt snäll"* och ger i dessa fall inte rätt för svar, som enligt rättningsmallen bedöms vara tillräckliga.

Intervjuade elever tycker att de vet vad som krävs i matematik. *"Betyg sätts utifrån provresultat, det är bra att man ser utifrån proven hur man ligger till"*, säger en elev. En annan elev säger, *"om man klarar uppgifterna i boken så klarar man kursen"*.

Svenska

Enligt intervjuad svensklärare arbetar ämnesgruppen aktivt med likvärdig bedömning. Lärarna delar upp rättningen av de nationella proven så att varje lärare rättar ett antal frågor för samtliga elever, inte bara sina egna elevers. Intervjuade elever menar att kunskapskraven aktualiseras vid flera tillfällen under svenskursernas gång. Eleverna är förvissade om att kunskapskraven ligger till grund för betygssättningen. Dock upplever flera elever att det finns en övervikt av bedömningar på skriftliga arbeten som grund för betygssättningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Karlfeldtgymnasiet behöver stärka samverkan mellan lärarna när det gäller bedömning och betygssättning både inom skolan men också med andra skolor. Detta för att säkerställa att samtliga lärare har tillskansat sig den kunskapssyn som de nya styrdokumenterna ger uttryck för, samt att de prov och uppgifter som eleverna ges har ett innehåll som korresponderar med de förmågor som eleverna ska ges förutsättningar att utveckla. Samtliga betygssteg måste kunna uppnås i alla kurser. Lärarna behöver även ta ett större ansvar för att se till att det blir tydligt för eleverna vilka kunskapskrav och förmågor det är som lärarna bedömer i de uppgifter och prov som eleverna ges.

1.3 Nyttjar läraren vid betygssättningen all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper?

Här undersöks om läraren vid bedömning och betygssättning nyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Bland annat om lärarna använder sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Här undersöks också hur nationella prov används för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och som stöd för betygssättningen.

Av gymnasieförordningen framgår att nationella prov ska användas som stöd för betygssättningen i gymnasieskolan.

För att öka den tillgängliga informationen om elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven kan bedömningstillfällen vara av olika slag, till exempel praktiska arbetssituationer, klassrumsdiskussioner, rollspel, laborationer och prov. Varierade bedömningsformer är ett sätt att minska felkällors påverkan på bedömningar.

Allmänt

Intervjuade lärare ger flera exempel på hur de försöker variera bedömningsformerna för att alla elever ska ges möjlighet att visa vad de kan, exempelvis via uppsatser, muntliga redovisningar, rollspel, diskussioner på lektionstid etc. I en del korta kurser menar lärarna att det är svårt att variera sig eftersom antalet undervisningstimmar i kursen är så lågt.

Intervjuade elever framhåller att det finns en stor variation mellan lärare när det gäller möjligheten att visa sina kunskaper på olika sätt. Exempel ges på en stor variation av redovisningsformer där *"läraren tog hänsyn till allt vi kunde"*, till att bestå av endast uppsatser i en annan kurs. *"Prov är nog det viktigaste för betygssättningen"*, säger en elev.

Enligt skolledningen finns det skillnader mellan lärarna hur bra de är på att erbjuda eleverna olika redovisningsformer.

Lärarna uppfattar de nationella proven som ett gott stöd för betygssättning. Intervjuade elever tror också att dessa prov spelar en betydande roll inför betygssättningen.

Engelska

I engelska förklarar den enskilt intervjuade läraren för eleverna att det nationella provet bara är en del av betygsunderlaget men att det kan vara så att om eleven ligger mellan två betygssteg så kan det nationella provet tillmätas en något större betydelse. Hon vinnlägger sig om att variera redovisningsformer i sin undervisning i så hög utsträckning som möjligt trots stora klasser och ger ibland eleverna möjlighet att komma med egna idéer om hur de vill visa sina kunskaper.

Flera elever menar att den muntliga förmågan är en stor del av bedömningen och det finns intervjuade elever som tycker att den tillmäts en alltför stor del, någon på grund av blyghet och en annan elev som säger, *"det skriftliga är min starka sida"*.

Matematik

Skolinspektionens omrättning av de nationella kursproven i Matematik 1a och 1b visade på en negativ avvikelse, d.v.s. i ett flertal fall sänkte Skolinspektionens omrättare den poäng på varje enskilt prov som skolans lärare hade kommit fram till. Intervjuade matematiklärare säger att de nationella kursproven vårterminen 2012 var *"ovanligt svåra"* men har i övrigt ingen förklaring till skillnaderna och menar att de nationella kursproven har tydliga rättningsanvisningar. Enligt rektorn beror den stora skillnaden på bristande kontinuitet i undervisningen på grund av lärares sjukdom vilket gjorde att skolan satte in kompletterande undervisning och bedömning efter det nationella provet.

Enligt vissa lärare finns det flera möjligheter för eleverna att utveckla sina kunskaper i matematik, bland annat finns det inspelade genomgångar på nätet som eleverna kan ta del av när det passar dem. Det finns också stora möjligheter för elever att visa sina kunskaper muntligt under lektionstid. Men enligt andra intervjuade lärare och elever är det hittills bara på den muntliga delen på det nationella kursprovet som eleverna givits möjlighet till ett muntligt prov i matematik.

Svenska

I svenska förklarar intervjuad lärare att det nationella provet utgör en viktig del i betygsättningen men att även andra prov och uppgifter vägs in liksom muntliga redovisningar av olika slag. Flera av eleverna ger uttryck för att en övervägande del av svensklärarnas bedömningar utgår från skriftliga uppgifter, även om det förekommer muntliga redovisningar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Karlfeldtgymnasiet behöver arbeta vidare för att försäkra sig om att samtliga lärare verkligen ser till att använda sig av ändamålsenliga och varierade bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt.

1.4 Hur arbetar läraren för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur lärarna arbetar för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning. Detta kan bland annat ske genom att låta varje elev få tillfälle att utveckla förmågan att bedöma egna och andras resultat. Här undersöks också hur lärarna kan förklara för eleverna syftet med de aktiviteter som sker, vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt på vilket sätt de ska få visa sina kunskaper.

Enligt läroplanen är skolans mål att varje elev kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen. Skollagen anger att barn och elever ska ges inflytande och kunna påverka utbildningen. Enligt Skolverkets allmänna råd bör lärare se till att eleverna förstår syftet med undervisningen och vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt hur de ska få visa sina kunskaper. Vidare anges att lärarna ska använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som väl återspeglar elevernas kunskaper och ger grund för kommunikation av bedömning med elever samt inte innehåller integritetskänsliga uppgifter.

Forskning och erfarenhet visar att elevernas förståelse och acceptans av bedömning ökar om lärarna arbetar med kamratbedömning. Om lärarna använder strukturerade metoder för att försäkra sig om att eleverna uppfattar undervisningens syfte och de uppgifter som ska genomföras ökar elevernas möjligheter att tillägna sig kunskap.

Allmänt

Intervjuade lärare i Karlfeldtgymnasiet är medvetna om vikten av att låta elever se hur bedömningar görs på andra elevlösningar än de egna för att kunna förstå hur kvaliteter kan bedömas i de olika ämnena.

Av elevintervjuer framkommer att de har stort förtroende för lärarnas betygssättning. Några exempel på att kamrat- respektive självvärderingar förekommer ges, men mer i undantagsfall än som regel. Elevernas utsagor tyder på att

det finns skillnader mellan programmen i hur hög grad själv- respektive kamratvärderingar förekommer. Handels- och administrationsprogrammet är ett av de program där både elever och lärare ger exempel på fungerande kamratbedömningar. Enligt andra lärare är det svårt att få detta att fungera. Någon lärare tycker att det finns en tendens att eleverna är för snälla mot varandra. En annan menar att det är svårt att få eleverna att förstå värdet av kamratvärderingar eftersom de anser att det i slutändan är lärarna som sätter betyg. Flera elever menar också att de, vid de tillfällen då kamratvärdering har förekommit, inte har fått så mycket konstruktiv feedback. Flera elever ifrågasätter självvärdering som metod och tror inte att det skulle öka deras förståelse för hur bedömningen går till. Skolinspektionen vill i detta sammanhang framhålla att beprövad erfarenhet visar att kamratbedömning är ett sätt att tolka och utveckla kunskaper och också att förstå kvaliteter i egna och andras arbeten.

Engelska

Intervjuad lärare i engelska förklarar att hon är mycket tydlig med vad hon kommer att bedöma eleverna utifrån, men menar att *"det landar olika hos olika elever"*. Hon beskriver också att hon använder sig av kamratrespons, mestadels när det gäller muntliga övningar men även skriftlig kamratvärdering har förekommit vilket bekräftas av denna lärares elever. Någon elev menar att han inte tycker att den kamratrespons som genomförts, dock med en annan engelsklärare än ovanstående, har gett något. *"Man frågar kompisen om det var bra och han svarar ja och sen är man nöjd"*, säger han.

Intervjuade elever uttrycker förståelse för varför de fått det betyg de fått i engelska. Flera elever säger att en engelsklärare är mycket strukturerad och att de tycker att hon på ett tydligt sätt har kunnat redogöra för den bedömning hon gjort och de känner sig trygga med den. Andra elever som haft en annan engelsklärare är inte lika nöjda och tycker inte att den läraren kunnat förklara syftet med lektionsaktiviteter och vilka kunskaper som de skulle ges möjlighet att utveckla.

Matematik

Även i ämnet matematik uttrycker intervjuade elever förtroende för den bedömning och betygssättning som görs. Kamratbedömning eller andra metoder för att konkretisera kvaliteter i matematiken genomförs sällan. Betygssamtal, där det betyg eleverna kommer att få, motiveras av läraren, genomförs varje termin. Eleverna uttrycker förtroende för att lärarna vet vad de gör och de uppfattar att det sätts rättvisa betyg.

Svenska

Även i ämnet svenska uttrycker intervjuade elever förtroende för den bedömning och betygssättning som görs.

I svenska använder intervjuad lärare sällan kamratvärdering. Enligt henne har det varit svårt att få det att fungera, i synnerhet i årskurs 1 då eleverna inte känner varandra så bra.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Karlfeldtgymnasiet i större utsträckning behöver arbeta med kamrat- och självvärdering. En tydligare struktur för arbetet behöver utvecklas så att både elever och lärare utvecklar förståelsen och värdet av denna metod. Granskningen har visat att intervjuade elever har stort förtroende för lärarnas betygssättning.

2 Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

2.1 Hur ger rektor stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektorn arbetar för att stödja lärarna i deras arbete med att bedöma elevernas kunskaper samt hur rektor tar ansvar för att betyg sätts enligt bestämmelserna.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får relevant kompetensutveckling. Skolverkets allmänna råd anger att lärare tillsammans regelbundet bör analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven. Rektor bör skapa förutsättningar för lärarnas arbete med likvärdig bedömning och betygssättning. Vidare bör rektor skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva former och rutiner för dokumentation och samordna formerna för dokumentation och information inför utvecklingssamtalet.

Rektorerna vid Karlfeldtgymnasiet framhåller vikten av att säkerställa en likvärdig bedömning i skolan via exempelvis ämnesdiskussioner och sambedömning. Rektorerna har skapat förutsättningar för att utveckla arbetet med dessa frågor genom att exempelvis avsätta tid för programarbetslagen och genom arbete med bedömning och betygssättning på studiedagar. Trots de insatser som genomförts och trots de förutsättningar som rektorerna skapat för att

stödja lärarna i arbetet med bedömning och betygssättning, anser rektorerna att de själva behöver bli bättre på att följa upp lärarnas bedömning och betygssättning bland annat via lektionsbesök och medarbetarsamtal. Flera intervjuade lärare menar att de inte givits tillräckligt med tid inför implementeringen av Gy11.

Intervjuade lärare kan inte redogöra för hur rektorerna vet att det sätts likvärdiga betyg och menar att det inte finns någon struktur eller rutin för hur en likvärdig bedömning på skolnivå säkerställs. *"Antagligen bara om någon elev klagar"*, svarar en lärare på frågan om hur rektorerna vet att hon sätter betyg i enlighet med kunskapskraven. Flera intervjuade lärare uttrycker en farhåga över skillnader i bedömning och betygssättning mellan program men också mellan ämnen och till viss del även mellan lärare i samma ämne. Flera av de intervjuade lärarna uttrycker en önskan om att bedömning och betygssättning borde diskuteras mer. Några lärare uttrycker uppfattningen att rektorerna borde vara tydligare med vad de kräver att lärarna ska göra, till exempel avseende sambedömningar och kamratbedömningar. Andra lärare önskar ingen inblandning av rektorerna i detta avseende.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorerna behöver ta ett större ansvar för att säkerställa att de bedömningar som görs är likvärdiga oavsett program, ämne eller lärare.

2.2 Hur arbetar skolan i sitt kvalitetsarbete med frågor rörande bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektor tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och om lärarna systematiskt och kontinuerligt utvärderar i vilken mån de bedömnings- och dokumentationsformer som används är ändamålsenliga.

Enligt skollagen ska kvalitetsarbete på enhetsnivå genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn har enligt läroplanen som pedagogisk ledare för skolan ansvar för skolans resultat. Enligt Skolverkets allmänna råd bör rektorn tillsammans med lärarna systematiskt och kontinuerligt följa upp och utvärdera de rutiner och former för dokumentation som används så att de är effektiva och ändamålsenliga för ett systematiskt kvalitetsarbete. Rektorn bör skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på enheten. Enligt Skolverkets stödmaterial "Kunskapsbedömning i skolan" kan den information som läraren samlar in för att bedöma elevernas kunskaper, i syfte att

kunna ge god återkoppling (formativ bedömning), även tjäna till att utveckla undervisningen.

I Karlfeldtgymnasiet beskriver den ena rektorn att det på grund av omorganisation och nyrekrytering har uppstått tidsbrist så att föregående års kvalitetsredovisning inte har sammanställts ännu. Rektorerna beskriver dock i dokumentation, som lämnats till Skolinspektionen, hur skolledningen arbetar för att säkerställa en likvärdig bedömning och betygsättning via bland annat lektionsbesök, medarbetarsamtal och resultatuppföljning. Enligt flera av de intervjuade lärarna görs dock inte några analyser av satta betyg på kursnivå.

Denna kvalitetsgranskning visar på stora skillnader mellan lärarna men också mellan programmen, exempelvis i hur hög utsträckning formativ bedömning används, hur kunskapskraven konkretiseras och förklaras för eleverna och i vilken utsträckning olika redovisningsformer används för att eleverna ska ges möjlighet till en allsidig bedömning. Dessa skillnader tyder på att skolledningen behöver ta ett större ansvar för att samla hela skolan kring dessa frågor, peka ut en tydlig riktning för hur arbetet inom detta område ska fortskrida och sedan följa upp att detta verkligen görs av alla lärare så att ovanstående skillnader mellan olika lärare jämnas ut.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kvalitetsarbetet kring bedömning och betygssättning vid Karlfeldtgymnasiet behöver utvecklas. Skolledningen behöver i högre grad följa upp hur lärarna arbetar kring bedömning och betygsättning och att sambedömning och diskussioner i dessa frågor verkligen äger rum. Skolinspektionens bedömning är även att skolledningen behöver ta ett större ansvar för att samtliga lärare använder sig av kontinuerlig formativ bedömning. Dels för att driva elevers kunskapsutveckling framåt, men också för att forma sin egen undervisning så att eleverna ges förutsättningar att på ett optimalt sätt utveckla de kunskapskvaliteter och förmågor som kunskapskraven stipulerar. Skolledningen behöver även se till att den information som ges till eleverna inför utvecklingssamtalet innehåller en konstruktiv återkoppling på elevernas kunskapsutveckling och tydliggör vad de behöver utveckla vidare.

Vidare behöver skolan förvissa sig om att de dokumentationsformer som skolan använder, exempelvis inför utvecklingssamtal, är ändamålsenliga.

Syfte och frågeställningar

Skollagen anger allmänna bestämmelser om betygssättning. I skolförordningens 6 kapitel och i gymnasieförordningens 8 kapitel finns bestämmelser om betygssättningen i grund- respektive gymnasieskola. Rektor har ansvar för att betygssättning sker enligt skollagen och andra författningar. Skolverket förordar att lärare kontinuerligt analyserar de kunskaper som elever visar utifrån vad som behandlats i undervisningen. Lärarna bör också använda sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Skolinspektionen framhåller i en forskningsöversikt den formativa bedömningen samt kollegiala samtal om mål, värderingar och bedömningar av resultat som framgångsfaktorer. Olika gransknings- och tillsynsrapporter samt utvärderings- och forskningsrapporter visar att det är oklart på vilka grunder bedömningar görs och betyg sätts.

Denna kvalitetsgranskning syftar till att bedöma likvärdighet och kvalitet i betygssättningen i ett antal grund- och gymnasieskolor. Granskningen fokuserar på betygens avspeglning av elevernas kunskap och hur skolorna använder de nationella proven för att styra sin betygssättning mot ökad likvärdighet inom ämnena engelska, matematik och svenska.

De centrala frågeställningarna är:

- Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?
- Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

Metod och material

Projektet har i huvudsak använt dokumentstudier och intervjuer för att få underlag för att besvara projektets frågeställningar. Dokumentstudier har gjorts av offentlig statistik avseende de ingående skolornas resultat i form av betyg och resultat på nationella prov. Även dokument från de representerade skolorna har studerats, bland annat en av rektor upprättad verksamhetsredogörelse. Andra dokument från skolorna som har studerats är exempel på underlag vid olika bedömningstillfällen och dokumentation om elevers kunskapsutveckling.

Vid varje skolbesök har intervjuer genomförts med elever i årskurs 9 alternativt elever i gymnasieskolan (både individuellt och i grupp), lärare (både individuellt och i grupp) samt rektor. Besöken har avslutats med en återkoppling till rektor och lärare kring inspektörernas preliminära bedömningar.

Vid Karlfeldtsgymnasiet intervjuades, förutom skolans två rektorer, nio elever och elva lärare.

Skolinspektionens omrättning av nationella prov

År 2013 har Skolinspektionen omrättat 31 800 elevlösningar av nationella prov på delprovsnivå från 461 skolor. Ett slumpmässigt urval av elevlösningar gjordes vid omgång 4 bland de obligatoriska proven i grundskolan och gymnasieskolan. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk för årskurs 6 och ämnena engelska, matematik, svenska/svenska som andraspråk och de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi i årskurs 9. I gymnasieskolan omfattar urvalet kursproven i Engelska 5, Matematik 1a, 1b och 1c och Svenska 1/svenska som andraspråk 1. Urvalet genomfördes på ett sådant sätt att erhållna resultat skulle vara representativa dels på nationell nivå per ämne och årskurs, dels på skolnivå för de utvalda skolorna i ämnena engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk i årskurs 9 i grundskolan och gymnasieskolan.

490 skolor kontaktades och ombads skicka in kopior av rättade elevlösningar till Skolinspektionen. Den ursprungliga rättningen och annan information som kunde leda till identifiering av enskilda elever togs bort. Drygt 140 ämnesutbildade och erfarna lärare kontrakterades för att rätta om proven. Resultat från omrättningen jämfördes med skolans ursprungliga rättning.